

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL pitää huolestuttavana lainmuutoksen taustalla olevaa perustelua vähentää hyvinvointialueiden yleiskatteellista rahoitusta 1,6 miljoonaa euroa vuodesta 2026 alkaen. Säästön pääasiallisena mahdollistajana on mainittu asiakastyötä tekevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten / asiantuntijoiden hallinnollisen työmäärän vähentäminen. Edellä kuvattu suunnitelma edellyttää toteutuessaan hyvin vahvaa eri toimijatahojen asiantuntijoiden saumatonta yhteistyötä ja toimivia laadullisia palveluketjuja, joissa asiakas on keskiössä. Tämä yhteistyö ei mahdollistu, mikäli siihen ei anneta riittäviä resursseja.

Erittäin iso huoli JHL:ssa on myös siitä, kuinka mahdolliset säästötoimenpiteet tulevat vaikuttamaan palveluiden laatuun. Pystyvätkö uudistettavat palvelut kehittymään tällä muutosaikataululla sille tasolle, että yksilölliset tavoitteet pystytään toteuttamaan ja asiakkaat saisivat oikea-aikaisesti tarvitsemansa palvelut?

Lainsäädäntömuutosta on syytä vielä selkiyttää kuntouttavan työtoiminnan eri tahojen viranomaisvastuiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten / asiantuntijoiden välillä sekä varmistaa myös se, että muuttuvat palvelut tosiasiallisesti toimivat tehokkaana keinona tukea työttömien työllistymistä.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Esitysluonnoksessa jää epäselväksi, se kuinka työttömien ryhmä palvelutarpeen arvioinnin osalla arvioidaan. Huolena on se, että yksikään työtön ei jäisi hänelle kuuluvien työllistävien / kuntouttavien toimenpiteiden ulkopuolelle. Toteutuessaan tämä voi johtaa siihen, että osa

työttömistä jää kokonaan ilman tukea ja palveluita, jolloin esitysluonnoksessa arvioidut säästöt eivät toteudu, tällöin riski pitkäaikaiseen työttömyyteen sekä työvoiman ulkopuolelle jäämiseen kasvaa.

Tiedossa on jo nykyisellään se, että suuri osa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista saa myös samanaikaisesti muita sosiaali- ja / tai terveydenhuollon kuntoutuspalveluita sekä muita etuuksia. Palvelutarpeiden arvioinneissa painotus tulee olla asiakkaan työ- ja toimintakyvyssä varmistuen viivytystä palveluihin pääsy. Mahdollisen lakiuudistuksen jälkeenkin asiakkaan kuntouttavaan työtoimintaan pääsy ei vielä yksinään tarkoita sitä, että asiakkaan monialaiseen palvelutarpeeseen olisi vastattu oikea-aikaisesti ja asianmukaisesti.

Kuntouttava työtoiminta tulee aina kohdentaa oikealle kohderyhmälle. Sitä ei tule käyttää palkkatuetun tai muun työsuhteisen työn korvikkeena. Toiminnan tavoitteena tulee olla yksittäisen henkilön elämänhallinnan ja työllistymisedellytysten tukeminen. Huomioiden se, että työttömiä, joilla on jo valmiuksia osallistua työhön tai työvoimapaalveluihin, ei tule ohjata kuntouttavaan työtoimintaan.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja työttömien palveluiden järjestämisessä keskeistä on toimiva yhteistyö niin hyvinvointialueiden kuin eri työvoimaviranomaisten välillä. Huomioitavaa on myös se, että esitysluonnoksessa arvioidaan tarve vahvistaa myös Kelassa työskentelevien asiantuntijoiden osaamista asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn ongelmien tunnistamisessa aiempaa laajemmin, jotta palveluja tarvitsevat henkilöt ohjautuisivat aiempaa peremmin ja oikea-aikaisesti palveluiden piiriin.

JHL painottaa, että käytännön yhteistyössä eri toimijatahojen kesken on edelleen merkittävästi kehitettävää. Työttömien palveluiden järjestämisessä on jo nyt havaittu merkittäviä eroja alueellisesti, ja lisäksi on näyttäytynyt myös siltä, että työttömiin kohdistetut etuuspalvelut eivät ole olleet hyvinvointialueiden kehittämistoimintojen kärjessä.

JHL katsoo, että esitysluonnos ei tule ratkaisemaan nykyisiä käytännön yhteistyöongelmia työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden sekä muiden viranomaisten välillä riittävällä tavalla. Jotta esitysluonnoksessa mainitut säästöt voivat realisoitua heikentämättä sosiaali- ja terveyspalveluja tarvitsevien työttömien asemaa, tulee varmistaa eri toimijatahoilla asiantuntijoiden resurssit ja osaaminen. Mahdolliset säästöt voivat syntyä ainoastaan panostamalla toimivaan yhteistyöhön ja osaamiseen sekä asiakkaan yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen oikea-aikaisesti.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Hallituksen esitysluonnoksen perusteella lakiesityksen todellisia tulevia taloudellisia vaikutuksia on erittäin vaikeaa arvioida. Esitysluonnoksessa taloudellisten vaikutusten arviointi perustetaan

tilastotietoihin, joissa muuttujina on tarkasteltu määrällisesti tehtyjä aktivointisuunnitelmia ja monialaisia työllistymissuunnitelmia, arvioita suunnitelmiin käytetystä työajasta ja arviota siitä kuinka suuri määrä mahdollisesti arviointisuunnitelmista poistuisi lainmuutoksen myötä.

Erityisen huolestuttavaa on myös se, että tulevan muutoksen vaikutuksia kuntien rahoitusvastuuseen ei ole myöskään mahdollista arvioida liian kiireisen aikataulun vuoksi 1.1.2025 aloittaneiden työllisyysalueiden toimintojen osalta. Tällöin ei ole myöskään selvää se, miten muutokset ovat vaikuttaneet tai tulevat vaikuttamaan kuntien rahoitusvastuuseen.

Hallituksen yleinen tavoite vähentää yleiskatteellista rahoitusta säästöjen kautta tulee vaikuttamaan väistämättä myös palveluiden saatavuuteen ja laatuun. Tulevassa muutoksessa nojataan vahvasti niin hyvinvointialueiden kuin työvoimaviranomaisten kykyyn järjestää saumattomia palveluketjuja yksilöllisesti. Edellä kuvattu huomioiden hyvinvointialueilla ja työllisyysalueilla käynnissä olevat suuret muutokset eivät luo uskottavaa pohjaa lainmuutoksen synnyttämälle nopealle säästöjen muodostumiselle. Esitysluonnoksessa ei myöskään ole huomioitu työllisyyden hoitoon lisäresursointia pahenevasta työttömyystilanteesta huolimatta.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

JHL toteaa, että hallituksen ehdotus kuntouttavan työtoiminnasta annettavan lain muutosehdotus ei saa tapahtua palveluiden laadun kustannuksella. Lainsäädännön muutosehdotuksessa tulee erityisesti huomioida kokonaisvaltaisesti työttömien palveluiden parantaminen ja työllisyyden edistäminen – ei pelkästään asiakastyötä tekevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten hallinnollisen työtaakan vähentäminen.

Lisäksi JHL painottaa, että kuntouttava työtoiminta tulee aina suunnitella yksilöllisesti huomioiden henkilön työ- ja toimintakyky sekä osaaminen.

Ranta Anne

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - Håkan Ekström, puheenjohtaja,
Mari Keturi, toimialajohtaja. Lisätietoja: Vastaava työelämäasiantuntija
Anne Ranta, anne.ranta@jhl.fi